

Opinnäytetyö AMK

Esittävä taide

Teatteri

2021

Laura Torkkel

KOHTI TUNTEMATONTA

- Kollektiiviseen työskentelyyn ohjaamisesta
Juhlat- teossarjan prosessissa

Laura Torkkel

KOHTI TUNTEMATONTA

- Kollektiiviseen työskentelyyn ohjaamisesta Juhlat- teossarjan prosessissa

Tämä tutkielma on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen (Turun ammattikorkeakoulu) opinnäytetyön kirjallinen osio. Opinnäytteeni kirjallisessa osassa tavoitteenani on tarkastella ohjaamista kollektiiviseen työskentelyyn Juhlat-teossarjan prosessissa, joka on taiteellinen opinnäytetyöni. Juhlat-teossarjan viisi teosta valmistettiin viidessä kolmen päivän työpajassa, jossa erilaisten ennalta suunniteltujen harjoitteiden ja kollektiivisen työskentelyn pohjalta valmistettu teos esitettiin työpajan viimeisenä päivänä. Jokaisessa työpajassa oli eri osallistujat, jotka olivat teatteri-, musiikki-, elokuva- ja tanssialan sekä esitystekniikan ammattilaisia, opiskelijoita ja harrastajia.

Kirjoitukseni perustuu havaintoihini Juhlat-teossarjan prosessissa käyttämäni työtavoista ohjata työskentelyä kohti kollektiivisuutta sekä lähteisiin. Lähteenä käytän esimerkiksi teosta Nykykoreografin jalanjäljissä - 37 tapaa tehdä tanssia, Jyrkkä Hannele, 2011. Työni ensimmäisessä osassa tarkastelen Juhlat-teossarjan kollektiivista työskentelytapaa ohjaajan positioista. Teen havaintoja valmistautumisestani prosessiin ohjaajana sekä ohjaamisestani kollektiiviseen työskentelyyn Juhlat-teossarjan prosessissa. Työni toinen osa on prosessikuvaus, jossa kuvaan Juhlat-teossarjan prosessia ja teen havaintoja ohjaamisestani kollektiiviseen työskentelyyn prosessin eri vaiheissa. Tutkin prosessissa käyttämäni ohjaamisen työtapoja, jotka pyrkivät kehittämään esiintyjän itseohjautuvuutta sekä johdattelemaan kohti kollektiivista työskentelyä.

Juhlat-teossarja valmistettiin viidessä kolmen päivän työpajassa. Työpajojen sisällä useampi määrä harjoitteita johtaa siihen että on paljon materiaalia mistä valita kokonaisuuteen. Se on myös haaste, koska on tehtävä paljon valintoja ja päätöksiä. Tiukan aikataulun puitteissa työskentelyä helpottaa se että ohjaaja tekee päätökset, mikäli niitä on tehtävä runsaasti useamman harjoitteen suhteen. Kun taas vähäinen harjoitteiden määrä työpajassa antaa aikaa syventymiseen, keskusteluille ja kollektiiviselle työskentelylle, joka on yksi keino ohjata kohti kollektiivista työskentelyä. Työskentelyssä selkeät raamit ylläpitävät turvallista ilmapiiriä. Päätös työskentelymuodosta ja raameista tehdään muun muassa aikataulun, tilan, dramaturgian ja työryhmän pohjalta.

Havaintojeni sekä lähteiden pohjalta kirjoittaminen kollektiiviseen työskentelyyn ohjaamisesta kehitti havainnointikykyäni ja herkisti havainnoimaan ohjaamistani kohti kollektiivista työskentelyä. Kirjoittaessani tein uusia havaintoja ohjaamisesta kohti kollektiivista työskentelyä. Yksi keino siirtyä ohjaajavetoisesta työskentelystä kohti kollektiivista työtapaa on ohjaajan position vaihtaminen esiintyjäksi. Ohjaajan position tarpeen hahmottaminen kollektiivisessä työskentelyssä vaatii tarkkaa ryhmän kuuntelua ja läsnäoloa. Käyttämäni työtavat ohjata kohti kollektiivista työskentelyä auttavat itseäni työskentelemään jatkossakin kollektiivisesti sekä helpottavat toimimaan ohjaajana dialogisesti sekä esiintyjänä itseohjautuvasti.

ASIASANAT:

Esiintyjä, ohjaaja, koreografi, taiteellinen kollektiivinen työskentely, esiintyjän itseohjautuvuus, vaihtelevat työroolit, poikkitaiteellisuus

BACHELOR'S / MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

BA THEATRE INSTRUCTOR

2021| 32 s.

Laura Torkkel

TO THE UNKNOWN

-Facilitating collective artistic work in the Juhlat -performance series process

This dissertation is the written part of my thesis on theater instructor's education (Turku University of Applied Sciences). In the written part of my thesis, I reflect on the facilitating of the collective artistic working process of the Juhlat performance series, which is my artistic thesis. The five works in the Juhlat performance series were produced in five three-day workshops where based on various pre-planned exercises and collective work, a performance made in two days was presented on the last day of the workshop. Each workshop had different participants who were professionals, students and enthusiasts in the fields of theater, music, film, live performance technology and dance. The aim of my written work is to reflect on the means of facilitating collective work in the artistic process. In my experience, the instructor must change their own role towards being a performer in order to move from instructor-driven work towards more collective working methods.

My writing is based on my observations with Juhlat performance series process and sources. In the first part of my thesis, I tell about the background of the Juhlat performance series and reflect on the collective way of working. I also make observations on my preparation for the process as an instructor/facilitator as well as on facilitating the collective work. The second part of my work is a process description, in which I describe the process of the Juhlat performance series and make observations on guiding participants towards working collectively at different stages of the process. I study the facilitating methods I use in the process to encourage the performer's self-direction and collective work. In order to achieve collectivity at work, it is important to have time and to create working methods to enable it.

I found that working on the basis of simple exercises clarifies the work. Many exercises work well in the sense that you can afford to choose, but it is also a challenge because more choices have to be made. Simple exercises clarify the work. In the work, clarity maintains a safe atmosphere. As a director I am responsible for creating a safe and secure environment and the group besides maintaining.

Based on my observations and sources, writing about directing to collective work clarified my observations for myself, and writing about them developed my observations further than working in the process. As I wrote, I also made new observations about directing towards collective work, which make it easier for myself to work in the future as a director more dialogically and as a performer more self-directed.

KEYWORDS:

Performer, director, artistic collective making, varying roles, interdisciplinarity

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	5
2. JUHLAT-TEOSSARJAN TAUSTASTA	7
2.1 Juhlat-teossarjan taustasta	7
2.2 Prosessin työroolit	7
2.3 Valmistautuminen prosessiin ohjaajana	9
2.4 Turvallinen ilmapiiri kollektiivisessa työskentelyssä	10
2.5 Miksi kollektiivinen työskentelytapa?	13
3. HAVAINTOJA OHJAAMISESTA KOLLEKTIIVISEEN TYÖSKENTELYYN PROSESSISSA	16
3.1 Ensimmäinen teos: Ennalta suunnittelu	16
3.2 Toinen teos: Tilan antaminen ja luottamus ryhmään	18
3.3 Kolmas teos: Ohjaajan position tarpeen hahmottaminen	21
3.4 Neljäs teos: Aikaa tutkimiselle ja kokeilulle	23
3.5 Video- ja ääniteos: Työskentelyn jaksottaminen	25
3.6 Viides teos: Työskentelymuodon tarpeen hahmottaminen	26
4. LOPUKSI	29
LÄHTEET	32

1. JOHDANTO

Toteutin kesän ja syksyn 2020 aikana viisi työpajaa Helsingissä ja Outokummussa, joissa valmistettiin viiden teoksen teossarja nimeltä Juhlat, joka oli taiteellinen opinnäytetyöni. Tavoitteenani oli työskennellä kollektiivisesti ennalta suunniteltujen harjoitteiden pohjalta liikkeen, ympäristön, äänen ja esineiden parissa. Teoksissa käsiteltiin erilaisia aiheita ja teemoja juhlan kontekstissa, kuten esimerkiksi ulkopuolisuuden tunnetta, sosiaalisia valtarakenteita ja odottamista. Juhlat-teossarjan teokset olivat tanssiteoksia, joissa oli poikkitaiteellisia elementtejä.

Juhlat-teossarjan viisi teosta valmistettiin viidessä kolmen päivän työpajassa, joissa erilaisten ennalta suunniteltujen harjoitteiden ja kollektiivisen työskentelyn pohjalta työpajan viimeisenä päivänä esitettiin kahden päivän aikana valmistettu teos. Jokaisessa työpajassa oli eri osallistujat, jotka ovat teatteri-, musiikki-, elokuva- ja tanssialan sekä esitystekniikan ammattilaisia, opiskelijoita ja harrastajia. Ensimmäisenä työpajapäivänä tutkittiin kollektiivisesti erilaisia ennalta suunniteltuja harjoitteita. Toisena työpajapäivänä harjoiteltiin kokonaisuutta työstettyjen harjoitteiden pohjalta. Viimeinen päivä oli esityspäivä, jolloin kokonaisuus näytettiin yleisölle.

Tavoitteenani tässä työssä on tarkastella ohjaamiseni keinoja kollektiiviseen työskentelyyn taiteellisessa prosessissa. Työni ensimmäisessä osassa avaan Juhlat-teossarjan taustaa. Teen havaintoja valmistautumisestani prosessiin ohjaajana sekä työrooleistani prosessissa. Pohdin käyttämiäni työtapoja ohjata kohti kollektiivista työskentelyä. Ohjaajan position vaihtaminen esiintyjän positioon on yksi keino ohjata kollektiiviseen työskentelyyn. Tarkastelen myös käyttämiäni keinoja turvallisen työskentelyilmapiirin luomiseen. Turvallisen ilmapiirin luominen on näkemykseni mukaan välttämätöntä kollektiiviselle työskentelylle, koska turvallisuuden tuntu lisää luottamusta työryhmän jäseniin ja prosessiin. Ilman luottamusta on mahdotonta työskennellä yhdessä optimaalisesti. Mikäli työskentelyilmapiiri on mahdoton, rajautuu pois paljon ideoita ja toiminnan suuntia joita ei uskalleta sanoa ääneen ilman luottamusta toisiin. Koen tärkeänä turvallisen ilmapiirin sekä luottamuksen lisäksi keveyden tunnun työskentelyssä. Keveyden tuntu sitouttaa työskentelyyn ja kokemukseni mukaan se ylläpitää työskentelyn iloa.

Työni toinen osa on Juhlat-teossarjan prosessikuvaus, jossa teen havaintoja aiheista, joita näkemykseni mukaan on hyödyllistä ottaa huomioon ohjatessa kohti kollektiivista työskentelyä. Ennalta suunnitellut raamit auttavat jäsentämään työskentelyä. Ennalta suunnitellut raamit vaikuttavat kollektiivisen työskentelyn tasoon. Toisinaan työskentely prosessissa oli kollektiivisempaa, toisinaan ohjaajavetoisempaa. Näihin määritelmiin

palaan ensimmäisen osion alussa. Rungas harjoitteiden määrä Juhlat-teossarjan kolmen päivän työpajan sisällä johti nopeaan päätöksen tekoon ja useiden valintojen tekemiseen, joita oli helpompaa tehdä ohjaajavetoisesti tiiviin aikataulun puitteissa. Vähäinen harjoitteiden määrä työpajan sisällä antaa tilaa tutkimiselle, kokeilulle sekä yhteisille keskusteluille ja kollektiiviselle työskentelylle, joka on yksi keino ohjata kohti kollektiivista työskentelyä. Kuvaan toisessa osiossa Juhlat-teossarjan prosessia työpaja kerrallaan ja teen havaintoja käyttämistäni ohjaamisen työtavoista, jotka kehittävät esiintyjän itseohjautuvuutta sekä johdattelevat kohti kollektiivista työskentelyä. Jotta kollektiivisuus työskentelyssä saavutetaan, on tärkeää varata aikaa ja kehittää työtapa ja sen luomiseen.

Itseäni kiinnostaa työskennellä kollektiivisesti, koska tällöin kukaan ei määritä sitä mitä tehdään, vaan kollektiivisesti tutkitaan sitä mitä voidaan tehdä, mikä avaa paljon uusia työskentelymenetelmiä sekä toiminnan suuntia. Mahdollisuudet moneen suuntaan taiteellisessa työskentelyssä on myös haaste ja kollektiivista työskentelyä helpottaakin selkeät raamit, jotka määritetään joko kollektiivisesti tai ohjaajan aloitteesta aikataulun, tilan, teeman, dramaturgian ja työryhmän pohjalta. Kokemukseni mukaan kollektiivista työskentelyä helpottaa ennalta määritetyt raamit, koska raamit jäsentävät ja selkeyttävät työskentelyä.

Kollektiivinen työskentely sitouttaa ryhmän työskentelemään yhdessä ja paneutuneesti asian äärellä. Jokainen työryhmän jäsen panostaa työskentelyyn täysin, eikä kukaan määritä mitä tulisi tehdä vaan tutkitaan yhdessä sitä mitä voidaan tehdä. Kaikki osallistujat ovat tasa-arvoisessa asemassa ja voivat yhtäläillä vaikuttaa työskentelyyn, jolloin teoksesta tulee niin sanotusti jokaisen oma. Itsensä merkitykselliseksi kokeminen prosessissa ja tasa-arvoinen asetelma päätösten suhteen sitouttaa näkemykseni mukaan työskentelyyn ja siksi koen mielekkäänä kollektiivisen työskentelyn. Ohjaajana minua kiinnostaa omaksua työtapa ohjata työskentelyä kollektiiviseen suuntaan. Koen että kirjoittaminen havainnoista ohjaamisesta kollektiiviseen työskentelyyn Juhlat-teossarjassa auttaa itseäni hahmottamaan ja omaksumaan työtapa ohjata kohti kollektiivista työskentelyä sekä toimimaan ohjaajana dialogisesti ja esiintyjänä itseohjautuvasti. Siksi tavoitteenani tässä työssä on avata havaintojani kirjallisessa muodossa ohjaamisesta kohti kollektiivista työskentelyä Juhlat-teossarjan prosessissa.

2. JUHLAT-TEOSSARJAN TAUSTASTA

2.1 Juhlat-teossarjan taustasta

Juhlat-teossarja sai alkunsa toukokuussa 2020 inspiraationaan ihmisten keskinäisen yhteyden sekä kohdatuksi ja nähdyksi tulemisen teemojen käsitteleminen juhlan kontekstissa. Tavoitteena oli tutkia mahdollisuutta valmistaa esitys kolmen päivän työpajassa.

Juhlat-teossarjan viisi teosta valmistettiin viidessä kolmen päivän työpajassa, joissa erilaisten ennalta suunniteltujen harjoitteiden ja kollektiivisen työskentelyn pohjalta työpajan viimeisenä päivänä esitettiin kahden päivän aikana valmistettu teos. Teokset esitettiin Helsingissä katuteatteriteoksina Käpylässä ja Hakaniemessä sekä Outokummussa tanssin koulutuksen tiloissa.

Työpajoihin osallistui teatteri-, musiikki-, elokuva-, tanssialan ja esitystekniikan ammatillaisia, opiskelijoita ja harrastajia. Jokaisessa työpajassa oli eri esiintyjät.

Työpajat koostuivat erilaisista ennalta suunnittelemistani harjoitteista ohjaajana sekä kollektiivisesta työskentelystä työryhmän kanssa. Prosessin aikana havaitsin, että ohjaajan positiosta siirtyminen esiintyjäksi vie työskentelyä kollektiiviseen suuntaan. Määrittelen tässä tekstissä kollektiivisuuden siten että taiteellisen työryhmän jäsenet ovat työskentelyssä tasa-arvoisia ja taiteelliset ja työmenetelmälliset päätökset tehdään yhdessä. (Purovaara, 2017) Toisinaan työskentely prosessissa on ollut myös ohjaajavetoista. Ohjaajavetoisella työskentelyllä tarkoitan, että pääasiassa toiminnan suunnat tulevat ohjaajan ehdotuksesta ja ohjaaja tekee päätökset. Prosessin aikana toimin ohjaamisen lisäksi myös monissa muissa työrooleissa, kuten esimerkiksi esiintyjänä.

2.2 Prosessin työroolit

Kehitin Juhlat-teossarjan konseptin, jossa työskentelin ohjaajana, esiintyjänä, koreografina, valosuunnittelijana, säveltäjänä, äänisuunnittelijana, tuottajana sekä videoeditoijana. Pohdin ohjaajan ja koreografin roolien välistä eroa tässä prosessissa. Onko eroa oikeastaan ollenkaan? Juhlat-teossarjan teokset ovat tanssiteoksia, joissa on poikkitaiteellisia elementtejä. Tanssiteosten ohjaajana toimin koreografin työroolissa ja teossarjan ohjaajana toimin ohjaajan työroolissa, mutta käytännössä ohjaajan ja koreografin työroolit ovat hyvin samankaltaiset.

Petri Kauppinen artikkelin mukaan koreografin työnkuva määritetään siten, että koreografi hallitsee motiivin ja konseptin työstämisen, komposition eli materiaalin säveltämisen, dramaturgian lainalaisuudet, visuaaliset elementit, tanssijan työn harjoittamisen sekä henkilöohjauksen. Seuraavassa hengenvedossa hän voi unohtaa edellä mainitut ja toimia täysin intuitiivisesti. (Kauppinen, 2011)

Kauppinen vertaa myös koreografin työroolia teatteriohjaajan työrooliin, ja kuvaa koreografin työnkuvan olevan kokonaisvaltaisempaa. Kumpikaan työnkuva ei näkemykseni mukaan ole toistaan kokonaisvaltaisempaa vaan hyvin samanlaisia ja myös riippuen teoksesta. Koreografin ja ohjaajan työroolit olivat niinkin samanlaisia Juhlat-teossarjan prosessissa että näitä työrooleja on vaikea erottaa. Työroolit voivat olla häilyviä ja ne ovat näkemykseni mukaan jokaisen itsensä määritettävissä. Voin tehdä samoja työtehtäviä olemalla ohjaaja, koreografi, koollekutsuja, konseptin tekijä ja jopa esiintyjä, riippuen työskentelymuodosta. Työroolit auttavat hahmottamaan työryhmän jäsenten työtehtäviä. Kollektiivisessa työskentelytavassa usein jokainen työryhmän jäsen tekee kaikkea, jos sovitaan että kaikki tehdään kollektiivisesti. Toimin Juhlat-teossarjan koreografina yhteistyössä esiintyjien ja osallistujien kanssa teosten ollessa tanssiteoksia. Toisaalta teokset ovat poikkitaiteellisia ja voisivat olla myös teatteriesityksiä, joten toimin sekä koreografina että ohjaajana. Nykyään taiteen aloja ja nimikkeitä on vaikeampi erottaa toisistaan, enkä näe syytä siihen miksi niin tarvitsisi tehdä. Tärkeää on kuitenkin sanoittaa ja sopia jokaisen työryhmän jäsenen työtehtävät etukäteen, olivat ne monialaisia tai eivät. Juhlat-teossarjassa teknikat keskittyivät valo- ja äänitekniikkaan ja esiintyjät keskittyivät dramaturgiaan, esiintymiseen sekä teoksen kollektiiviseen ohjaamiseen. Itse työskentelin kaikilla edellä mainituilla osa-alueilla.

Kirsi Monni (2011, s.13) toteaa, että taiteilijalla täytyisi olla tietoa ja ymmärrystä oman taiteenalan perustamisen ja rakentamisen tavoista - traditiosta ja sen uudistamisesta - mutta myös yhteiskunnan, taidemaailman, talouden tai sosiaalisten viitekehyksien toimintatavoista. Koreografin ammattikuvaan kuuluu jo nyt viestinnän, markkinoinnin ja taloustuotannon perusteiden hallinta. (Monni, 2011) Nykyään eri taiteenalojen teokset ovat poikkitaiteellisia ja taiteilijuus on monialaista. Itseäni kiinnostaa työskentely, jossa on mahdollista työskennellä mahdollisimman monipuolisesti. Pidän tärkeänä teoksen valmistamisessa osaamista ja kiinnostusta teoksen prosessin eri osa-alueisiin, koska usein kollektiivisesti työskennellessä jokainen työryhmän jäsen työskentelee useilla eri osa-alueilla. Toki on erilaisia keinoja työskennellä kollektiivisesti ja kollektiivinen työskentely voi olla myös yhdellä osa-alueella työskentelyä, kuten Juhlat-teossarjan prosessissa teknikat työskentelivät valo- ja äänitekniikan parissa kollektiivisesti. Näkemykseni mukaan työllistymistä erilaisissa työtehtävissä helpottaa monipuolinen osaaminen

ja kollektiivinen työskentely erilaisilla osa-alueilla rikastuttaa tekijän osaamista, jolloin on mahdollista työskennellä erilaisissa työtehtävissä eri prosesseissa. Koin Juhlat-teossarjan prosessissa tärkeänä ja opettavaisena syventymisen itselleni vieraampiin työskentelyn osa-alueisiin, kuten tuottamiseen. Prosessin loppuvaiheessa työskentelin myös valosuunnittelijana, videoeditoijana sekä säveltäjänä, joka oli mielestäni tärkeää ammatillisen kehitykseni kannalta, koska työskentely eri työrooleissa kehitti osaamistani monipuolisesti. Voin jatkossa toimia yllämainitsemisissä työtehtävissä joko monialaisesti tai prosessista riippuen keskittyen vain yhteen osa-alueeseen.

Olen keskittynyt Juhlat-teossarjan prosessin aikana erityisesti ohjaajan ja esiintyjän positiioihin ja näiden positioiden vaihtamiseen omassa työskentelyssä. Ohjaajan positiosta siirtyminen esiintyjäksi mahdollistaa kollektiivisen työskentelyn, jolloin työryhmän jäsenet ovat tasavertaisessa asemassa tekemään päätöksiä ja valintoja teoksen ja työskentelyn suhteen. Olen pohtinut sitä milloin position vaihtaminen on tarpeellista. Position vaihtaminen prosessissa on tapahtunut intuition mukaan riippuen ohjaamastani harjoitteesta ja sen tarpeesta ohjaajavetoiseen tai kollektiiviseen työskentelyyn. Tässä prosessissa kollektiiviseen työskentelyyn siirtyminen ohjaajavetoisesta on tapahtunut siinä vaiheessa kun ennalta suunniteltuja harjoitteita on tutkittu ja lähdetty luomaan kokonaisuutta harjoitteiden pohjalta. Havaitsin että ohjaajan positiota tarvitaan enemmän prosessin alussa, kun määritetään mitä lähdetään työstämään ja miksi. Kun taas työstämävaiheessa toiminnansuunta on selkeä, jolloin pystyn siirtymään ohjaajan positiosta esiintyjäksi ja työskentely on kollektiivista.

2.3 Valmistautuminen prosessiin ohjaajana

Valmistauduin ohjaajana työpajoihin tekemällä tarkan suunnitelman siitä, mitä harjoitteita tehdään kollektiivisesti ja missä järjestyksessä. Suunnitelmaan vaikutti se, millaista esitystä milloinkin lähdettiin luomaan. Olin suunnitellut jokaisessa työpajassa tehtävään teokseen dramaturgian etukäteen. Dramaturgia koostui tehtävistä harjoitteista työpajan aikana. Suunnittelin kokonaisuuteen vaadittavat harjoitteet ja pohdin miten saada esiintyjät työskentelemään haluttuun suuntaan, mutta samalla kollektiivisesti. Havaitsin että liian yksityiskohtaisia suunnitelmia on turha tehdä, koska pyrin kollektiiviseen työskentelyyn. Yksinkertaiset tehtävänannot antavat kokemukseni mukaan aikaa tiiviin kolmen päivän työpajan sisällä syventymiseen, keskusteluille ja kollektiiviselle työskentelylle. Tavoitteena oli, että suunnittelemani harjoitteet toimisivat lähdemateriaalina ja veisimme niitä kollektiivisesti eteenpäin työryhmän kanssa.

Vaikka teoksien dramaturgiat olivatkin ennalta suunniteltuja, pidin kuitenkin suhtautumiseni avoimena muutoksiin. Joissain työpajoissa kokeilin myös jo alusta alkaen kollektiivisempaa työskentelyä, enkä tuonut ryhmään tarkkoja suunnitelmia harjoitteiden sisällöstä tai harjoitteiden järjestyksestä teoksissa. Havaitsin, että prosessin loppuvaiheessa tämä tapa tuntui luontevammalta, kun alkoi olemaan enemmän kokemusta ja luottamusta kollektiiviseen työskentelyyn ja siihen, että harjoitteiden tarkempi sisältö ja dramaturgia syntyy kollektiivisesti työpajan aikana.

Havaitsin että kolmen päivän tiivis aikataulu edellyttää nopeasti tehtäviä päätöksiä. Toisaalta nopea aikataulu auttoi löytämään toiminnan suuntia nopeasti, koska ei ollut aikaa kokeilla useita eri vaihtoehtoja, joka johti nopeasti syventymiseen ja hiomiseen. Sitoutuminen yhteen toiminnan suuntaan tai harjoitteeseen auttoi löytämään lisää tasoa. Nopea päätösten teko on myös haaste, joka voi näkyä huolimattomuutena tai keskeneräisyytenä, jos aikaa ei jää syventymiseen ja kohtausten hiomiseen. Itselleni oli hyödyllistä olla tietoinen etukäteen nopeista päätöksistä, joita oli työpajojen aikana tehtävä. Sitoutuminen ja keskittyminen yhteen asiaan näissä työpajoissa antoi aikaa hiomiselle, joten prosessin edetessä valitsinkin työpajoihin vain pari harjoitetta jotta syventymiselle ja hiomiselle jäisi aikaa. Usein päätökset syntyivät nopeammin silloin kun tein päätökset yksin ohjaajan positiossa. Keskittyminen yhden työpajan aikana vain pariin harjoitteeseen oli tärkeää kollektiivisen työskentelyn kannalta, kun tilaa ja aikaa oli jätettävä kollektiiviselle päätöksen teolle työskentelyn ollessa kollektiivista. Viimeinen teos sisälsi erilaisia osa-alueita niin paljon että nopealla aikataululla monen eri osa-alueen päätökset oli helpompi tehdä etukäteen suunnitteluvaiheessa ohjaajan positiossa. Toisinaan ryhmädynamiikasta riippuen myös päätöksenteko kollektiivisesti toimi hyvin nopeasti. Työryhmän jäsenten luottamus toisiinsa vaikutti kollektiiviseen työskentelyyn. Mikäli osallistujat tunsivat toisensa etukäteen, oli helpompaa löytää nopeasti yhteinen suunta. Kollektiivisessa työskentelyssä on tärkeää että työryhmän jäsenet luottavat toisiinsa ja työskentelyilmapiiri on turvallinen.

2.4 Turvallinen ilmapiiri kollektiivisessä työskentelyssä

Turvallisen ilmapiirin luominen edellyttää ryhmäyttämistä. Kollektiivinen työskentelyn tapa tuo ihmisiä lähemmäs toisiaan, ja se vaatii, että sosiaaliset roolit tulevat ainakin tietyllä tasolla tiputetuiksi tai riisutuiksi. Törmi (2016, 50) toteaa väitöskirjassaan: ”Dialoginen vuorovaikutus edellyttää asiantuntijan rooliasun riisumista.” Se, että ihmiset tuntevat toisiaan jo työskentelyn alkaessa henkilökohtaisella tasolla, auttaa roolien taakse näkemisessä, mutta mikäli työryhmäläiset ovat uusia toisilleen, on hyvin luulta-

vaa, että sosiaalinen kohtaaminen tapahtuu ensin roolien kautta. Se, että ryhmäläiset voivat kokea tulevansa nähdyiksi myös muun kuin ammattiroolinsa kautta tai että heidän on mahdollista toimia monissa rooleissa, parantaa kuitenkin ryhmän mahdollisuuksia toimia luovasti ja uusilla tavoilla. Roolien taakse näkemistä ja henkilökohtaisemmalta tasolla lähenemistä voi edistää se, että ryhmässä annetaan tarpeeksi aikaa ja huomiota koko prosessin läpi tapahtuvalle ryhmäytymiselle. (Purovaara, 2017) Juhlatteossarjan prosessissa esiintyjät tunsivat pääasiassa etukäteen toisensa, mutta siitä huolimatta ryhmäyttäminen oli tarpeellista, koska pyrin luomaan ilmapiiriä mahdollisimman turvalliseksi ja luottamukselliseksi, mikä on tärkeää työskentelyn onnistumisen kannalta.

Ryhmäytymiseen ja kollektiiviseen työskentelyyn johti työpajojen aloituksen yhteiset keskustelut työryhmän jäsenten toiminnallisista ja teemallisista kiinnostuksista teoksen työstämisessä sekä kollektiivisesti toteutettavat tehtävänannot. Ohjaamisessa yhteiseen keskusteluun on tärkeää aito kiinnostus jokaisen sanomiseen. On tärkeää, että kukin osallistuja saa puhua ns. ”omalla kielellään” ja omilla ilmauksillaan. Osallistujien tulee kiinnittää huomiota siihen, että toisten käyttämiä sanoja ei merkitä hassuiksi tai hölmöiksi esimerkiksi naurahduksin, ellei kyse ole puhujan puolelta huumorista. (Purovaara, 2017)

Prosessin kannalta on tärkeää että osallistujat kokevat olevansa merkityksellisiä keskustelussa. Jotta kaikki osallistujat voivat kokea olevansa tärkeitä keskustelulle, on minimoitava mahdolliset häiriöt tilassa sekä sovittava selkeästi siitä minkälaiset aikarajat keskustelulla on. Tällöin osallistujat voivat luottaa siihen että kaikkien tuntemukset ehditään käydä läpi. (Purovaara, 2017) Samat tärpit pätevät näkemykseni mukaan myös kollektiiviseen työskentelyyn. Kokemukseni mukaan on tärkeää, että esiintyjät kokevat olevansa merkityksellisiä teoksen prosessissa sekä lopputuloksessa ja kokevat teoksen itselleen tärkeänä, jolloin motivaatio ja sitoutuminen työskentelyyn kasvaa. Esiintyjien sitoutuminen ja motivaatio työskentelyyn näkyy lopputuloksessa parhaimmillaan varmuutena ja työskentelystä nauttimisena. Ilmapiirin pysyessä luottamuksellisena ja kevyenä, on luovuudelle tilaa. Ohjaajana olen myös vastuussa siitä, että jo ennestään sitoutunut ja motivoitunut työryhmä pysyy sitoutuneena ja motivoituneena työskentelyyn. Raamit selkeyttävät ja jäsentävät työskentelyä. Selkeät raamit ylläpitävät motivoitunutta ja turvallista ilmapiiriä.

Kollektiivista työskentelyä Juhlat-teossarjan prosessissa selkeytti työskentelyn raameista sopiminen ja toiminnan suunnan sanoittaminen. Raameilla tarkoitan työpajoissa tehtäviä harjoitteita ja teoksen teemaa. Raameista voidaan sopia kollektiivisesti tai ne voidaan määrittää ohjaajan aloitteesta. Työskentelyä selkeyttää se, että on valmiiksi

suunniteltuja harjoitteita joita lähdetään työstämään sekä ennalta suunniteltu teoksen dramaturgia. Harjoitteet antavat jonkin suunnan, mutta silti sen pohjalta on mahdollista työskennellä kollektiivisesti ja työskentelystä tulee tekijöidensä näköistä. Selkeät raamit luovat turvallista ilmapiiriä. Turvallisuuden tuntu syntyy kokemuksen mukaan asetetuista raameista ja siksi työskentelyn suunnan sanoittaminen raameineen on tärkeää turvallisen ilmapiirin kannalta prosessissa. Raamit luovat rajat työskentelylle, joiden puitteissa saa olla luova ja rohkea.

Heiskanen (2011) toteaa artikkelissaan, että ryhmätyö on parhaimmillaan silloin kun ei tarvitse pelätä ideoidensa ääneen sanomista. Idean puolikkaastakin saattaa lähteä lentoon uusi ajatuskulku. Heiskanen näkemyksen mukaan on mahtavaa kun saa työryhmän innostumaan, johon samaistun. Yhden pään sijasta on yhtäkkiä monen henkilön mielikuvitus työstämässä ideoita. Kaikilta työryhmän jäseniltä vaaditaan panosta turvallisen ilmapiiriin luomiseksi. Ohjaajana koen olevani vastuussa turvallisen ilmapiirin luomisesta luottamalla työryhmään itse ja luomalla yllämainitun turvallisen ilmapiirin keskustelulle ja työskentelylle heti prosessin alussa. Näkemykseni mukaan ryhmä on ohjaajan lisäksi vastuussa turvallisen ilmapiirin ylläpitämisestä.

Ohjaajan asenne vaikuttaa hyvin paljon ilmapiiriin. Turvallisessa työskentelyilmapiirissä kenenkään ei tarvitse pelätä ideoidensa ääneen sanomista. Ilman turvallista ilmapiiriä ei ole luottamusta, ilman luottamusta ei näkemykseni mukaan voi syntyä luovuutta. Miten voisi edetä vielä olemattomaan ja mahdottomaan, jos energia työtilanteessa on mahdoton? (Kauppinen, 2011, 82) Leikin jäädessä pois prosessista, jotain olennaista on jäänyt pois. Sattuma ei yllätä ja mahdoton mahdollinen kokonaisuutta ravisteleva ratkaisu jää toteutumatta. (Kauppinen, s.82, 2011) Ohjaajana kollektiivisessa työskentelyssä kannustan kuuntelemaan ja sallivaan ilmapiiriin. Vältän seisautunutta energiaa kevyen ja hyvän ilmapiirin luomiseksi. (Kauppinen, 2011, 82) Esitän paljon kysymyksiä ryhmälle ja pidän ilmapiirin avoimena keskustelulle ja pyrin pitämään huolen siitä, että jokainen työryhmän jäsen tulee kuulluksi ja työskentelyilmapiiri pysyisi turvallisena. Ohjaajana koen tärkeänä pitää asenteen avoimena työskennellessä sekä luottaa työskentelyyn ja työryhmän jäseniin täysin. Ilman ohjaajan luottamusta on vaikea muidenkaan luottaa ryhmässä työskentelyyn tai toisiin työryhmän jäseniin.

Työryhmälähtöisessä työskentelyssä on tärkeää pitää huolta siitä, että kaikki työryhmän jäsenet ovat ainakin jokseenkin kartalla ja samanmielisiä siitä, millä tavalla vastuu päätöksistä jakautuu. Asioista on hyvä olla läpinäkyvä, koska silloin annetaan mahdollisuus sille, että ihmiset, jotka eivät ole asioista samaa mieltä voivat itse ottaa vastuun siitä, avaavatko he suunsa vai eivät. (Purovaara, 2017) Ohjaaja on vastuussa turvallisen ilmapiirin luomisesta, työryhmä ohjaajan lisäksi taas sen ylläpitämisestä. Pidän tur-

vallista ilmapiiriä työskentelyn avaimena kohti luovuutta ja luottamusta. Ohjaan erilais-
ten kysymysten kautta kollektiiviseen keskusteluun ja työskentelyyn. Ohjautuminen kol-
lektiiviseen tekemiseen tapahtuu pikku hiljaa prosessin edetessä.

2.5 Miksi kollektiivinen työskentelytapa?

Ohjaajana minua kiinnostaa kokea prosessissa se, mitä ryhmä yhdessä saa aikaan. Ideat eivät ole kenenkään omia, vaan teos syntyy kuin itsestään. Pidän työskentelyn kannalta tehokkaana sitä että ohjaajana luon valmiit raamit, mutta itse esitystilaan teos tulisi kuin itsestään ryhmän yhteisistä keksinnöistä, joista ei voi sanoa kenen idea oli mikäkin kun yhteistyö on niin vahvaa. Itseäni kiinnostaa kollektiivinen työskentely, koska näkemykseni mukaan osallistujat ovat tasa-arvoisessa asemassa ja jokainen voi yhtäläillä vaikuttaa teoksen työstämiseen. Kun jokainen voi vaikuttaa tasa-arvoisesti työskentelyyn, se sitouttaa eri tavalla mitä valmiiksi annetut ohjeet. Teoksesta tulee yhtäläillä jokaisen oma.

Simo Heiskanen puhuu artikkelissaan Loppujen lopuksi kyse on leikistä tilan antamisesta esiintyjille ja heidän mahdollisuudesta tuoda oma tulkintansa teokseen. Jokaisen on kannettava kortensa kekoon ja vastattava omalta osaltaan kokonaisuuden onnistumisesta. Heiskasen (2011) mukaan harjoituksissa pitäisi, kaikesta puurtamisesta huolimatta, säilyä leikkisyys, helppouden tavoittelu. Leikistähän on hänen mukaansa loppujen lopuksi kyse - esiintyjien ja katsojien välisestä leikistä, jonka säännöistä sovitaan leikin alkaessa. Niin pitäisi olla myös harjoituksissa. Heiskasen (2011) mukaan esiintyjät tulisi innostaa työskentelemään määrätietoisesti yhteisen päämäärän eteen. Innostaminen on yksi keino saada työryhmä työskentelemään yhdessä kohti päämäärää, koska into ja inspiraatio yhdistää ja motivoi työryhmää. Motivoitunut ja innokas työryhmä uppoutuu työskentelyyn ja löytää uusia tasoja työskentelystä. Näkemykseni mukaan on oletettavaa että työryhmän jäsenet ovat motivoituneita ja innostuneita. Juhlatprosessissa toivoin ohjaajana työryhmän jäseniltä motivoituneisuutta ja innokkuutta, mutta harjoittelin myös vastuun ottamista motivoituneesta ja innokkaasta ilmapiiristä, vaikka osallistujat olivatkin valmiiksi motivoituneita ja innokkaita. Koin ohjaajana tärkeänä ylläpitää jo valmiiksi motivoitunutta ja innokasta ilmapiiriä, jonka luomisen keinoja tavoitteenani oli harjoitella. Halusin tukea osallistujia ja esiintyjä nopealla aikataululla tehtävissä prosesseissa parhaani mukaan ja luotin että oma innostuneisuuteni, motivaationi sekä turvallisen ilmapiirin luominen raameineen säilyttäisi työskentelyssä keveyden tunnun sekä leikkisyyden tiukan aikataulun puitteissa puurtamisesta huolimatta. Oma asenne onkin yksi keino ylläpitää motivoitunutta ja innokasta ilmapiiriä.

Keveyden tuntu työskentelyssä on tärkeää. Ilmapiirin pysyessä luottamuksellisena ja kevyenä, on luovuudelle tilaa. Ohjaajana olen myös vastuussa siitä, että jo ennestään sitoutunut ja motivoitunut työryhmä pysyy sitoutuneena ja motivoituneena työskentelyyn. Prosessin aikana tutkin sitä miten ylläpitää sitoutunutta ilmapiiriä. Oman kokemukseni mukaan esiintyjänä myös oman tulkinnan tuominen teokseen sitouttaa työskentelyyn. Teoksesta tulee yhteinen, ja työryhmä työskentelee kollektiivisesti yhteisen päämäärän eteen.

Työpajoissa aloitimme työskentelyn kirjoittamalla itseä kiinnostavista teemoista ja asioista, joita haluaisimme esityksessä tehdä. Keskustelimme näistä ja havaitsin, että jo pelkästään jokaisen lähtökohdista ja kiinnostuksen kohteesta keskusteleminen teki työskentelystä jo heti alkuunsa kollektiivista. Juhlat-teossarjan prosessissa kerroin ohjaajan positiosta aluksi mitä olemme tekemässä ja miksi, koska se motivoi myös muita tekijöitä työskentelyyn. Kerroin ensimmäiseksi koko teossarjan prosessista ja tulevan työpajan sisällöstä sekä siitä, mikä itseäni työskentelyssä kiinnostaa ja millaisia teemoja olen pohtinut. Tämän jälkeen keskustelimme yhdessä siitä millaiset teemat ja toiminnan suunnat ketäkin kiinnostaa. Koen yhteiset keskustelut teemoista ja kiinnostavista toiminnan suunnista lavalla inspiroivina ja mielekkäinä, koska uudet näkökulmat ja ideat vievät työskentelyä myös itselleni uuteen suuntaan, johon en muuten olisi osannut suunnata työskentelyä.

Tarkoituksena oli ohjaajana kannustaa ryhmää kollektiiviseen työskentelyyn, joka tuntui menevän kollektiiviseen suuntaan silloin kun annoin runsaasti tilaa pyrkimällä samalla aktiivisuuteen, toisten ideoiden tukemiseen ja keskittyen siihen, mikä kyseiseen kokonaisuuteen sopisi. Kollektiivista työskentelyä tuki myös se, että olimme työpajan alussa käyttäneet aikaa keskusteluun ja toistemme visioiden kuuntelemiseen työryhmänä.

Kollektiiviseen työskentelyyn ohjatessa on kokemukseni mukaan ymmärrettävä minkä verran kollektiivisessa työskentelyssä on ohjaajana otettava vastuuta milloinkin, vaikka tilanteiden lukeminen ei olekaan aina helppoa. Työskentelyn aikana tilanteiden lukeminen kuitenkin helpottuu. Tämän hahmottaminen oli myös tavoitteeni kollektiivisessa työskentelyssä.

Tavoitteenani oli myös ohjata esiintyjä itseohjautuvaan suuntaan, jotta työskentelystä tulee kollektiivista. Toisinaan koin painetta ohjaajana siinä, että itseltäni ohjaajana odotettaisiin päätöksiä. Jossain määrin teinkin päätöksiä, mutta suurimmaksi osaksi tunsin, että asiat oli päätetty kollektiivisesti. Työskentelyn aikana ei ollut luontevaa varmistella, että onko kaikilla selkeä olo. Joskus on myös hyvä olla keskustelematta ja kyselemättä liikaa ja luottaa siihen, että toiset kertovat jos työskentely tuntuu epäselkeältä.

On tärkeää, että ohjaaja luottaa ryhmään ja dialogisuuteen myös esiintyjien puolelta ja tätä luottamusta on tärkeää harjoitella. Prosessin aikana luottamukseni kollektiiviseen työskentelyyn kasvoi työskentelemällä ja kiinnittämällä huomiota ohjaajavetoisen työskentelyn siirtymisestä kollektiiviseen työskentelyyn prosessin edetessä.

Tavoitteenani oli tutkia keinoja ohjaajavetoisesta työskentelystä kollektiiviseen työskentelyyn siirtymiseen. Sanoitin työryhmälle vaihtamistani ohjaajan positiosta esiintyjäksi, kun oli tarkoitus työskennellä kollektiivisesti. Havaitsin, että sanoittamisen jälkeen työryhmän jäsenet työskentelivät itseohjautuvasti ja ottivat vastuuta teoksen eteenpäin viemisestä. Ohjaajana yritin omalla esimerkillä pyrkiä siihen, että tartun ideoihin ja ehdotan kokeilemista ja eteenpäin viemistä mikäli idea tulee. Toisinaan havaitsin ryhmän menevän luontevasti itseohjautuvaan suuntaan ja tällöin pidin positiotani pääasiassa esiintyjänä. Toisinaan ohjaajan positiota työskentelyssä tarvitaan enemmän. Tämä riippuu ryhmän dynamiikasta ja toiminnan suunnasta. Ohjaajana loin työskentelyn suuntia itseohjautuvammaksi antamalla kollektiivisesti toteutettavia tehtävänantoja ja tutkin keinoja, jotka vahvistaa kollektiivista työskentelyä, jotta voisin oppia työskentelemään ohjaajana dialogisemmin ja esiintyjänä itseohjautuvammin.

3.HAVAINTOJA OHJAAMISESTA KOLLEKTIIVISEEN TYÖSKENTELYYN PROSESSISSA

3.1 Ensimmäinen teos: Ennalta suunnittelu

Ohjasin ensimmäisessä työpajassa kontakti-improvisaatioharjoitteita, oman liikkeen viemistä ennalta suunnitelluksi liikesarjaksi sekä ääriharjoitusta, jossa puemme juhlasuja samanaikaisesti ja autamme toisiamme pukeutumaan. Ensimmäisessä työpajassa osallistujina oli teatterialan opiskelija sekä elokuva-alan ammattilainen.

Pysyin pääasiassa ohjaajan positiossa tämän sekä muiden työpajojen alkupuolella, koska se tuntui selkeältä työskentelyn kannalta. Välillä siirryin mukaan harjoitteisiin esiintyjänä, joissa ei tarvittu niin paljon ulkopuolista silmää. Esimerkiksi tässä työpajassa valmiiden liikesarjojen kanssa työskentelyyn tuntui luontevalta mennä mukaan esiintyjänä. Valmiiden liikesarjojen kehittäminen ja niiden opettaminen muille oli taas itsenäinen ja konkreettinen tehtävänanto, jonka kanssa työskentelyssä kokemukseni mukaan ei tarvinnut niinkään ulkopuolista silmää alussa. Tätä harjoitetta oli helppo tutkia jo lähtökohtaisesti kollektiivisesti, koska tehtävänanto oli kollektiivisesti toteutettava. Valmiiden liikesarjojen yhdistäminen vaati toisinaan ulkopuolista silmää, mutta havaitsin työskentelyn toimivan myös kollektiivisesti, joten toimin tarpeen tullen enemmänkin ehdottajana kuin ohjaajana.

Käyttämäni ääriharjoitus ja asujen pukeminen tuntui sen sijaan luontevalta seurata ohjaajan positioista. Pystyin ulkoapäin katsomaan ja ehdottamaan erilaisia suuntia toiminnalle, kuten ääriharjoituksen viemistä painimatsiharjoitteeseen. Tehtävänanto oli laaja, ja ulkopuolinen silmä auttoi hahmottamaan potentiaalisia toiminnan suuntia. Valmiiksi suunnittelemani tehtävänannot auttoivat määrittämään suuntaa ohjaajavetoiseksi ja kollektiiviseksi ja se helpotti työskentelyäni ohjaajan ja esiintyjän positioissa.

Tarkat suunnitelmat ja dialogisuus työskentelyssä helpottavat esiintyjänä ja ohjaajana työskentelyä, koska se selkeyttää työskentelyä vieden kohti toimintaa. Myös ennalta suunniteltu dramaturgia tulevaan esitykseen ja harjoitteiden suunnittelu keskittyen siihen mitä tämä suunniteltu kokonaisuus tarvitsee, selkeytti työskentelyä prosessissa.

Selkeissä raameissa on helpompaa työskennellä niin ohjaajana kuin esiintyjänäkin kollektiivisesti. Raameista voidaan sopia kollektiivisesti, tai raameja voidaan ehdottaa etukäteen ohjaajan aloitteesta. Raameilla tarkoitan ennalta suunniteltuja harjoitteita ja teemoja, dramaturgiaa, aikataulua, tilaa sekä kokoonpanoa. Raamit määrittävät työ-

kentelyn suuntaa jolloin työskentelyssä on mahdollista keskittyä valmiin suunnitelman kehittämiseen ja löytämään uusia yhteisiä ideoita, eikä tarvitse luoda suunnitelmaa alusta. Kollektiivisesti on mahdollista työskennellä myös ilman ennalta määriteltyjä raameja, mutta niistä sopiminen ennen työskentelyn aloittamista määrittää työskentelylle suunnan jota on helppo lähteä kehittämään kollektiivisesti, kun on tieto siitä minkä parissa lähdetään työskentelemään.

Keskustelimme ensimmäisen työskentelypäivän jälkeen työryhmän kanssa siitä, miten hyvin erilaiset teemat jo näkyivät ensimmäisen päivän työskentelyssä, kuten valtarakenteet ja normit, sekä se miten käyttäytyä juhlissa ja toisten seurassa sosiaalisissa tilanteissa. Teemojen näkyväksi tulemista auttoi se että siitä oli keskusteltu työpajan alussa. Toisena työskentelypäivänä tarkensimme kollektiivisesti edellisenä päivänä luotuja kohtauksia. Pohdimme myös loppua ja päädyimme siihen, että alku voisi olla sama kuin loppu ja voisimme viedä kohtaukset samassa järjestyksessä loppuun kuin ne olivat alussa ja ympyrä sulkeutuisi.

Keskityimme myös pohtimaan kollektiivisesti kohtauksissa näkyviä valtarakenteita, ja veimme niitä eteenpäin. Sovimme rooleista kohtauksen sisällä. Yhden esiintyjän tahdonsuunta olisi pitää juhlit järjestyksessä, mutta häntä esti häiriötekijät (kaksi muuta esiintyjää) ja me kaksi muuta esiintyjää toimimme impulsiivisesti ja spontaanisti ajattelematta. Kun näimme ruokaa, söimme sen, kun vihastuimme, painimme jne. Meitä kuitenkin esti sosiaaliset normit joihin olimme tottuneet, ja se näkyi meissä tärinä.

Kokonaisuus tuntui menevän yhtenäiseksi kuin itsestään. Työskentelyä helpotti tarkat suunnitelmat ja dialogisuus työskentelyssä sekä ennalta suunniteltu dramaturgia tulevaan esitykseen. Harjoitteiden suunnittelu keskittyen siihen, mitä tämä suunniteltu kokonaisuus tarvitsee, on näkemykseni mukaan tärkeä muistaa ohjaajana, koska se auttaa pysymään tietyissä raameissa, jotka selkeyttävät työskentelyä kokonaisuuden kannalta.

Kolmantena työpajapäivänä esitimme teoksen kaksi kertaa. Ennen esitystä menimme paikan päälle askartelemaan kylttejä, jotta ihmiset osaisivat saapua paikalle. Markkinnoimme myös tapahtumaa somessa.

Pohdin ohjaajana prosessin alussa pitkään sitä, markkinoidaanko esityksiä demon vai esityksen nimellä. Pohdin demon ja esityksen eroa. Olen nähnyt useita esitystaiteen demoja, jotka mielestäni näyttävät valmiilta esityksiltä ja teoksilta. Olen nähnyt myös useita esityksiä, jotka näyttävät siltä miten käsitan demon. On työskennelty tiettyjen asioiden parissa, ja kokeillaan millainen kokonaisuus niistä tulisi ja kutsutaan yleisö katsomaan kokonaisuutta. Demo esittää teoksen pääpiirteet tai idean, jonka ympärille

teos rakentuu. Demoja näytetään usein produktion varhaisessa vaiheessa ja demon jälkeen on usein vielä tarkoitus jatkaa työskentelyä.

Demon näyttäminen varhaisessa vaiheessa sallii keskeneräisyyden ja kokeilun mahdollisuuden. Miksi esitys ei sallisi keskeneräisyyttä ja kokeilun mahdollisuutta ja sitä, että esityksen voisi näyttää varhaisessa vaiheessa, vaikka ei olisikaan pitkään työskennelty sen parissa? Usein viimeisissä versioissa ja varhaisessa vaiheessa näen yhtäläillä esityksissä pääpiirteet ja idean, jonka lisäksi työssä on vielä lisää kerroksia.

Itseäni kiinnostaa työskentelytapa, jossa esitystä työstäessä ei tiedetä vielä prosessin alussa mitä on tulossa, vaan se selviää prosessin aikana tutkimalla muun muassa erilaisia harjoitteita ja variaatioita niistä. Joskus esityksen palaset hioutuu paremmin yhteen ja joskus ei. Palaset hioutuu yhteen joskus tunnissa, joskus vuodessa. Kyseessä voi olla silti esitys. Juhlat-teossarjan sisällä oli useita prosesseja. Kaiken kaikkiaan teoksia ja prosesseja teossarjan sisällä oli viisi. Vaikka viiden eri prosessin työaika oli vain yksi viikonloppu, määritin näytettävät kokonaisuudet esityksiksi ja teoksiksi enkä demoiksi, koska demojen parissa on tarkoitus jatkaa kyseistä prosessia. Juhlat-teossarjan työpajat olivat viisi eri prosessia, joiden ensisijaisena tavoitteena ei ollut tarkoitus jatkaa. Tavoitteena oli luoda esityskokonaisuus kolmen päivän työpajassa ja käsitellä erilaisia teemoja juhlan kontekstissa.

Työpajan kolmantena päivänä ensimmäisessä työpajassa työstetty teos esitettiin kaksi kertaa Helsingissä Tokoinrannassa kesäkuussa 2020. Esitystä oli markkinoitu somessa ja katsojina oli paikalle tulleita henkilöitä sekä satunnaisia ohikulkijoita. Ensimmäinen osa tutki sosiaalisia valtarakenteita juhlan kontekstissa.

3.2 Toinen teos: Tilan antaminen ja luottamus ryhmään

Toisessa työpajassa Outokummussa aloitimme työskentelyn kirjoittamalla itseä kiinnostavista teemoista ja asioista, joita esiintyjät haluaisivat lavalla tehdä. Työpajaan osallistui kolme tanssin opiskelijaa. Meille työryhmänä kiinnostavia teemoja olivat muun muassa ulkopuolisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteet, kiusallisuus sekä sekä yhteisöllisyys. Keskustelimme näistä teemoista ja meitä inspiroivista toiminnan suunnista. Kiinnostavia toiminnan suuntia meille oli varjon, esineiden ja osallistujien omien runojen kanssa työskentely, tilalähtöisyys sekä soolojen valmistaminen. Näiden teemojen ja toiminnan suuntien parissa työskentelimme toisen työpajan ajan. Havaitsin, että jo pelkästään meitä inspiroivista teemoista ja toiminnan suunnista keskusteleminen teki työskentelystä jo heti alkuunsa kollektiivista, koska tiesimme jokaisen osallistujan omat

sekä yhteiset lähtökohdat taiteelliselle työskentelylle. Olin enemmän myös ohjaajana perillä siitä mikä esiintyjä kiinnostaa ja voisin ohjaajana ujuttaa näitä asioita työskentelyyn. Havaitsin myöhemmässä vaiheessa, että nämä asiat tulivat oikeastaan automaattisesti työskentelyyn ilman sen kummempaa ohjausta. Pelkästään jo alussa näistä asioista keskusteleminen auttoi esiintyjä työskentelemään yhdessä osallistujan palautteen mukaan.

Näkemykseni mukaan on tärkeää, että ohjaaja kertoo ja sanoittaa sitä mikä kiinnostaa, koska se motivoi ja innostaa myös muita tekijöitä työskentelyyn. Kerroin työpajan alussa prosessista ja tulevasta työpajasta sekä siitä mikä itseäni työskentelyssä kiinnostaa ja millaisia teemoja olen pohtinut.

Ensimmäiset harjoitteet ohjasin enkä mennyt tekemään harjoitteita esiintyjänä, koska halusin nähdä ulkopuolelta työskentelyä ja antaa tilaa kollektiivisen työskentelyn muodostumiselle. Se selkeytti työskentelyä siten, että pystyin harjoitteiden sisällä antamaan uusia suuntia, joita esiintyjät voisivat kollektiivisesti työstää eteenpäin.

Ohjasin erilaisia harjoitteita, joissa käytettiin erilaisia objekteja kuten palloja, lakanaa, ledivaloja sekä taskulamppua. Työskentelimme valon ja varjon kanssa. Kirjoitimme myös runoja. Lopuksi pyysin esiintyjä tekemään kohtauksen ledivalojen kanssa viidesä minuutissa, joka myös vei esiintyjien työskentelyä kollektiiviseen suuntaan, koska tehtävänanto oli toteutettava kollektiivisesti. Tavoitteena oli luoda harjoitteiden pohjalta materiaalia kohtauksiin. Kohtaukset sisälsivät harjoitteita joiden kanssa olimme työskennelleet.

Pohdin olisiko minun ohjaajana pitänyt ottaa enemmän ohjauksellista vastuuta tämän toisen teoksen prosessissa ja odotetaanko minulta ohjaajana valmista teoksen dramaturgiaa. Suuntaa antavaa dramaturgiaa ei enää ollut sen jälkeen kun tila oli muuttunut. Alunperin esitys oli tarkoitus toteuttaa ulkona, mutta päätimme kollektiivisesti toteuttaa esityksen sisällä säästä johtuen. Toki samat asiat olisi voitu siirtää sisätiloihin, mutta sisätilan ehdottamat uudet suunnat sekä yhteiset ideamme olivat meistä kollektiivisesti kiinnostavia, joten suunnittelemani dramaturginen kokonaisuus muuttui täysin. Havaitsin, että antaessani tilaa esiintyjien näkemyksille, ideoita syntyi runsaasti. On tärkeää olla niin ohjaajana kuin esiintyjänäkin avoin muutokselle kun työskennellään kollektiivisesti. Kun ideoita tuli esiintyjiltä runsaasti, koin hyödyllisenä olla ohjaajana tietoinen siitä että on karsittava ja keskityttävä vain yhteen asiaan. Koin sen haastavana, koska toivoin ujuttavani työskentelyyn kaikkien ideat ja näkemykset jollain tasolla, vaikka se ei loppujen lopuksi tuntunut mahdolliselta mikäli tavoitteena oli luoda mahdollisimman eheä kokonaisuus.

Sisätila antoi meille paljon inspiraatiota. Kokeilimme ensin lakanan laittamista lasisen ulko-oven eteen ja teimme varjoja sen kanssa. Suunnittelimme, että esitys voisi perustua kulkemiseen ulkopuolelta sisään ja toisinpäin, ja katsojat voisivat olla ulkopuolella ainakin aluksi. Keskustelimme myös teemasta ja se sai inspiraationsa toiminnasta: ulkopuolisuuden ja yhteenkuuluvuuden kokemukset.

Toisena päivänä työskentelimme ensin teoksen alun kanssa, jossa teimme siirtymiä sisätiloista ulkotilaan ja takaisin. Päätimme, että katsojat ovat ensin tilan ulkopuolella. Sisätiloissa oli kaksi erillistä huonetta, joihin esiintyjät valmistivat sooloja.

Toisena työpajapäivänä saimme kokonaisuuden valmiiksi. Otimme yksilöinä jokainen vastuuta työskentelyn eteenpäin viemisestä. Ohjaajana yritin omalla esimerkillä pyrkiä siihen, että tartun ideoihin ja ehdotan kokeilemista ja yhteen ideaan syventymistä ja eteenpäin viemistä. Havaitsin aktiivisen ilmapiirin ylläpitämisen olevan hyvä keino ohjata ryhmää kollektiiviseen työskentelyyn.

Tavoitteena oli kannustaa ryhmää kollektiiviseen työskentelyyn ja työskentely tuntui menevän kollektiiviseen suuntaan erityisesti silloin kun annoin runsaasti tilaa muille esiintyjille pyrkimällä samalla aktiivisuuteen ja keskittymään siihen, mikä tähän kokonaisuuteen sopisi. Tilan antaminen vaatii luottamusta ryhmään. Kun ohjaaja luottaa ryhmään, on myös muiden ryhmän jäsenten helpompi luottaa ryhmään ja yhteiseen työskentelyyn.

Toisinaan koin painetta ohjaajana, että itseltäni odotettaisiin päätöksiä tilanteisiin. Josain määrin teinkin ohjaajana päätöksiä, mutta suurimmaksi osaksi asiat oli päätetty kollektiivisesti. Kollektiivisen työskentelyn sanoittaminen selkeyttää työskentelyn suuntaa kohti kollektiivisuutta jolloin kaikki ovat kartalla siitä että työskentely on kollektiivista eikä keneltäkään ole tulossa annettuja ohjeita vaan toiminnan suunnat luodaan kollektiivisesti. Koin hyödyllisenä ohjaajana sen että olen mahdollisimman läsnä ja kuuntelen ja vaihtaisin esiintyjän positioni ohjaajaksi, mikäli toiminnan suuntia ei tuntuisi löytyvän. Otin puheeksi toiminnan suunnan mikäli itsestäni joku tuntui epäselkeältä. Tiedostin myös, että vaikka itselläni on selkeä olo, ei se tarkoita että muilla olisi selkeä olo välttämättä. Pohdin usein otanko asian puheeksi. Kuitenkin havaitsin, että toisinaan tehokkaampaa on työskentely kuin keskustelu ja on tärkeää luottaa siihen, että toiset sanoo jos työskentely tuntuu epäselkeältä. Jo työpajan alussa on ohjaajana tärkeää kannustaa esiintyjä dialogisuuteen esimerkiksi esittämällä kysymyksiä, jotta dialogisuus säilyisi läpi prosessin. Pidän tärkeänä ohjaajavetoisesta työskentelystä siirtymisen kollektiiviseen työskentelyyn sanoittamista työryhmälle. Selkeä kommunikaatio ja tietenkin

luottamus ovat kollektiivisen työskentelyn avaimet näkemykseni mukaan. Selkeää kommunikointia helpottaa luottamus ryhmään ja tilan antaminen tarvittaessa.

Teossarjan toinen osa esitettiin syyskuussa 2020 Outokummussa tanssin koulutuksen tiloissa. Teoksessa kantavana teemana oli ulkopuolisuuden ja yhteenkuuluvuuden kokemukset juhlan kontekstissa.

Olen tyytyväinen lopputuloksessa aloitukseen, jossa yleisö on ulkona ja juhlat ovat sisällä. Se kuvastaa hyvin tämän teoksen teemaa, jossa käsitellään ulkopuolisuuden ja sisällä olon kokemuksia.

Esiintyjien käyminen välillä ulkona tuntui toimivalta ratkaisulta. Sisätila oli hyvä kontrasti alkuun verrattuna. Katsojat odottavat pääsevänsä hienoihin juhliin, mutta juhlat ovatkin hyvin tarkasti määritelty sekä tapa olla juhlissa. Juhliminen näyttää ulkoapäin vaipaammalta mitä se todellisuudessa on. Kuten myös arjessamme ulkopuolisena katsomme sisälle ihailen, vaikka ”sisällä” ei aina olekaan niin mahtavaa. Lopuksi katsojat pääsevät sisään ja käyvät sisätiloissa olevissa huoneissa katsomassa juhla-aiheisia sooloperformansseja. Lopussa katsojat jäivät siivoamaan jälkiä ensin keskenään ja työryhmän kanssa palatessamme tilaan esitys päättyi, mutta katsojat saivat halutesaan jäädä siivoamaan ja keskustelemaan teoksesta.

Pidimme prosessin lopuksi purun, jossa refleктоimme työskentelyä ja pyysin kehittävää palautetta seuraavaa työpajaa varten. Sain positiivista palautetta mielenkiintoisista harjoitteista, joita oli inspiroivaa tehdä.

Esityksestä tuli myös katsojapalautetta. Konsepti kuulosti katsojan mukaan kiinnostavalta. Keskustelimme katsojien kanssa teemoista esityksen lopuksi. Rakentavaa palautetta en saanut ja pohdin mistä se johtui. Rakentavalla palautteella tarkoitan palautetta, joka ehdottaa muutosta johonkin suuntaan. Havaitsin, että voisin kysyä rakentavaa palautetta jatkossa tarkemmin ohjaajana. Pidän palautteen antamista tärkeänä oppimisen sekä työskentelyn eteenpäin viemisen kannalta. Toki positiivinenkin on rakentavaa siinä mielessä, että työpajojen toteuttamista ja ohjaamista voidaan jatkaa samaan malliin, mutta uskon siihen että aina löytyy jotain mitä kehittää. Variaatioita löytyy loputtomiin.

3.3 Kolmas teos: Ohjaajan position tarpeen hahmottaminen

Kolmannessa työpajassa Outokummussa tanssin koulutuksen tiloissa lähdin tutkimaan kaaoksen ja tylsyyden tunteita sekä näiden kontrastia luomieni harjoitteiden pohjalta

itsenäisesti. Itseäni kiinnosti itsenäinen työskentely, koska halusin mennä epämu-
vuusalueelleni ottamalla itse vastuuta kaikesta ja luoda itsenäisesti kaikki materiaali.

Tavoitteenani oli myös tutkia itsenäisessä työskentelyssä positioiden vaihteluita ohjaa-
jasta esiintyjäksi ja hahmottamaan milloin vaihtaminen tuntuu tarpeellista. Ohjaajana
on tärkeää hahmottaa kollektiivisessa työskentelyssä tilanteita, jolloin vetovastuuta kai-
vataan. Itsenäinen työskentely auttoi itseäni hahmottamaan näitä hetkiä.

Aloitin ohjaajan roolissa suunnitellessani työpajan ja harjoitteet. Annoin itselleni tehtä-
vänantoja ja siirryin esiintyjän rooliin. Välillä ohjasin omaa työskentelyäni ja pohdin mi-
ten tekemiäni harjoitteita voisi viedä eteenpäin. Kuvasin myös harjoituksiani joita kat-
soin enemmänkin ohjaajan positiosta.

Olin suunnitellut tietyt harjoitteet, jotka toteutan itsenäisesti. Nämä olisi voinut tehdä
myös useamman osallistujan kanssa. Työskentelin pallojen kanssa, ja tutkin liikkumista
niiden kanssa. Erityisesti keskityin tutkimaan niiden päällä kellumista ja työskentele-
mään tylsyyden teeman kanssa. Havaitsin, että harjoitteen raameissa toimiminen ja
päätösten tekeminen tapahtui esiintyjän positiossa. Kokonaisuuden työstämisvaihees-
sa ja harjoitteen määrittelemisessä olin enemmänkin ohjaajan positiossa.

Toiveeni teoksen ohjaajana oli myös yhdistää äänimaisemaa, jota voisin luoda itse pia-
nolla. Tutkin esiintyjän positiosta soittamisen avulla kaaosta. Laitoin taustalle soittama-
ni kappaleen (Fur Elise) Spotifystä ja sain kaaoksellisen äänimaiseman aikaan, jota
tuki hyvin myös punaiset liikkuvat valot visuaalisesti. Kirjoitin myös kaaoksen ja tylsyy-
den teemoista ujuttamalla teksteihin useita tavujen ja sanojen toistoja, jotka nauhoitin
texturi-ohjelman puhujan äänellä kaaokselliseksi äänimaisemaksi.

Työskentelin myös patjojen kanssa keskittyen tylsyyteen. Patjojen päällä makaaminen
tuntui toimivalta. Päätin, että myös katsojat saisivat kokea tämän. Esityksen jälkeen
ohjeistin yleisön patjojen päälle lepäämään ja soitin pianoa.

Toisena työpajapäivänä mukaan tuli kaksi esitystekniikan opiskelijaa, jonka jälkeen
työskentely ei ollut enää itsenäistä. Esityksen sisällön kokoaminen oli itsenäistä mutta
valot työstettiin kollektiivisesti ja esitystekniikan opiskelijat ajoivat valot ja äänet. Esitys-
tekniikan opiskelijoiden kanssa työskennellessä toimin selkeästi ohjaajana. Olisin toi-
vonut työskentelelyn menevän kollektiivisempaan suuntaan, mutta nopealla aikataulul-
la valoja työstäessä on tehokkaampaa että nopeasti tehtävät päätökset ja valinnat tule-
vat ohjaajalta.

Havaitsin itsenäisessä työskentelyssä saavani aikaan asioita nopeammin kuin kollektiiv-
visessa työskentelyssä. Ideat syntyivät nopeammin ja etenkin päätöksen tekeminen oli

nopeampaa. Tehokkuutta lisäsi myös tarkka suunnitelma jonka mukaan työskentelin. Suunnitelma ei aina pidä kollektiivisessa työskentelyssä, sillä on otettava huomioon myös muiden visiot ja tehtävä kompromisseja, koska ideana kollektiivisessa työskentelyssä Juhlat-teossarjan prosessissa on tutkia sitä millainen kokonaisuus saadaan kollektiivisesti aikaan. Havaittiin, että ohjaajavetoinen työskentely on selkeämpää ja siksi tehokkaampaa tiiviillä aikataululla. Tosin tehokkuus riippuu myös tosi paljon kokoonpanosta. Toisissa ryhmissä dynamiikka on luonnostaan kollektiivisempaa, siihen voi pyrkiä vaikuttamaan dialogisuudella, kysymyksillä ja itseohjautuvuutta vaativilla tehtävänannoilla.

Teossarjan kolmas osa esitettiin Outokummussa tanssin koulutuksen tiloissa lokakuussa 2020. Teos tutki uupumusta ja suorituskeskeisyyttä kaaoksen ja tyhjyyden tilassa. Teoksessa katsojina oli Outokummun tanssin opiskelijoita.

Mielestäni kaaoksen ja tylsyyden teemojen parissa oli kiinnostavaa työskennellä ja sitä olisi voinut jatkaa. Keskityin työpajan aikana työstämään erityisesti äänimaisemaa, joka alkoi mahtipontisella kappaleella liukuen robottimaiseen tekstiosioon. Lopuksi työstin kaaoksellista äänimaisemaa toistaen päällekkäin soittamaani live-musiikkia sekä toistettua musiikkia. Olisin voinut luoda itselleni vielä enemmän useita eri liikkeellisiä tehtävänantoja. Toisaalta teoksessa punaisena lankana olikin toisto. Uusilla liikkeellisillä tehtävänannoilla teoksen työstämistä olisi kuitenkin kiinnostavaa jatkaa. Teoksen loppu tuntui myös itselleni kiinnostavalta, kun katsojat jäivät tilaan kuuntelemaan live-musiikkia. Työpajat antoivat itselleni aikaa tutkia ja kokeilla erilaisia työskentelytapoja sekä ideoita, joita on mahdollista jatkaa tulevaisuudessakin.

3.4 Neljäs teos: Aikaa tutkimiselle ja kokeilulle

Neljännessä työpajassa havaittiin, että jätin runsaasti aikaa kokeilemiselle ja syventymiselle ja eri variaatioiden syntyemiselle, joka tuntui itselleni mielekkäältä tavalta työskennellä. Suunnittelin työpajaan vain pari yksinkertaista harjoitetta. Vapaata liikettä Käpylän juna-asemalla jota kuvataan kännykkäkameroilla, jonka jälkeen työstetään kollektiivisesti uusia kuvauspaikkoja ja toiminnan suuntia, joita kuvataan. Tutkimme myös liikkumista ledivalojen kanssa pimeydessä. Tavoitteena oli kuvata videomateriaalia viidettä teossarjan teosta varten ja samalla viedä teos keskelle ihmisten arkea, Käpylän juna-asemalle.

Neljänten työpajaan osallistui kolme teatterin harrastajaa. He kuvasivat omaa vapaata liikettään ja minä kuvasin pääasiassa osallistujien/esiintyjien liikettä. Aluksi kerroin sel-

keästi ja lyhyesti tehtävänannon, joka oli vapaa liike ja sen kuvaaminen oman puhelimen kameralla Käpylän juna-asemalla. Kaikessa yksinkertaisuudessaan tehtävänannon yksinkertaisuus auttoi kollektiivisessa työskentelyssä siten, että kokeilulle ja tutkimiselle oli tilaa. Jokaisella osallistujalla oli tilaa luoda itseohjautuvasti uusia tasoja yksinkertaiseen harjoitteeseen, joka kehitti palautteen mukaan esiintyjien ja osallistujien itseohjautuvuutta esiintyjinä.

Kuvatessamme vapaata liikettä, toimin sekä ohjaajana että esiintyjänä. Työpajan alustus sekä tehtävänanto tapahtui ohjaajan positiosta. Koin siirtyväni esiintyjäksi ja sitä kautta kollektiiviseen työskentelyyn aloittaessamme harjoitteet. Toisinaan siirryin ohjaajaan positioon antamalla tilallisia ja liikkeellisiä suuntia, jotka tulivat esiintyjien toiminnasta inspiroituneena.

Toisen harjoitteen aluksi sanoitin työskentelyn siirtyneen kollektiiviseen suuntaan ja jokainen saisi keksiä mitä ja missä päin Käpylässä kuvataan. Siirryin jälleen esiintyjäksi sanoitettuani tämän ja siirtymisen kautta kollektiiviseen työskentelyyn. Sanoittaminen selkeytti kokemukseni mukaan kollektiivista työskentelyä siten että esiintyjät toimivat itseohjautuvasti eivätkä odottaneet minulta ohjaajan positiosta ohjeita. Havaitsin työskentelyn aikana hetkiä, jolloin kaivattiin selkeää toiminnan suuntaa. Tällöin toimin aktiivisena ehdottajana enemmänkin kuin ohjaajana pitäen työskentelyn kollektiivisena. Kyseiset hetket olivat muistutus itselleni myös ohjaajan position ja vetovastuun tarpeesta. Ohjaajana näiden hetkien tunnistaminen vaatii tarkkaa kuuntelua ja läsnäoloa.

Teossarjan neljäs osa, katuteatteri- ja videoteos, esitettiin lokakuussa 2020 Helsingin Käpylässä. Katsojina oli satunnaisia ohikulkijoita. Eri ympäristöjen tutkiminen liikkuen ja oman ja toisen liikkeestä inspiroituminen sekä näiden kuvaaminen olivat neljännen osan aihe.

Olen tyytyväinen lopputuloksessa siihen, että annoimme toiminnan syntymiselle aikaa, luotimme improvisaation voimaan ja heittäydymme täysillä työskentelyyn. Hetket joissa esiintyjät olivat kontaktissa keskenään olivat itseäni inspiroivia kuten myös yksityiskohden kuvaaminen. Leikkisyys ja kokeileminen näkyi myös näissä otoksissa ja se teki myös videoteoksesta kiinnostavan.

Pidimme lopuksi purun ja sain positiivista palautetta ohjaamisestani ja kiinnostavasta työtavasta. Annoin myös esiintyjille positiivista palautetta työskentelystä. Havaitsin, että tapani ohjaajana antaa palautetta vaikuttaa myös siihen miten esiintyjä antaa palautetta. Toki ohjaajana on haastavaa lähteä antamaan rakentavaa palautetta kun sitä ei ole pyydetty. Toisaalta myös koin ettei yhdessäkään työpajassa oikeastaan ole ollut annettavana rakentavaa palautetta positiivisen lisäksi kenellekään. Uskon, että kokemukseni

johtuu osin myös siitä, että en ole esiintyjien työskentelyä pyrkinyt arvioimaan tai muuttamaan. Rakentava palaute kehittää merkittävästi eteenpäin työskentelyä kohti lopputulosta, kun annetaan ehdotuksia muutokselle suuntaan tai toiseen.

3.5 Video- ja ääniteos: Työskentelyn jaksottaminen

Jaksotin työskentelyni videon ja musiikin työstämisen työpajoihin, koska se auttaisi hahmottamaan ajankäyttöä ja jäsentämään työskentelyäni. Ensimmäiseen editointityöpajaani kuului lähinnä kokonaisuuden työstämistä ja sain valmistettua ensimmäisen version. Toiseen editointityöpajaan sisältyi useita eri versioita koostetusta kokonaisuudesta ja viidennen teoksen dramaturgista suunnittelua. Tavoitteenani oli valmistaa viidennen teokseen video, jossa olisi otteita aiemmista teossarjan teoksista.

Jaoin neljännessä työpajassa työstetyn videomateriaalin kolmeen osaan, juna-asema, syksyinen maisema sekä valomaisema. Editoin näiden kolmen otsikon alle mielestäni sopivimmat otokset. Oli tarkoitus, että videomateriaali olisi projisoitu koko installaation, viidennen teoksen ajan, mutta videossa tapahtui niin paljon, että sen kanssa ei sopisi samanaikaisesti tapahtuvan muuta. Videomateriaalin karsiminen oli hankalaa, koska sitä oli niin paljon. Päädyin tekemään useita eri videoversioita, joista yhtä lähdin kehittämään eteenpäin kohti valmista versiota.

Ensimmäisen videoversion ollessa valmis lähdin suunnittelemaan äänimaailmaa. Järjestin itselleni sävellystyöpajan, jossa lähdin järjestämään kolmea melodiaa järjestykseen. Soitin melodiaa pianolla. Kun melodiat ja järjestys tuntui selkeältä, lähdin lisäämään uusia instrumentteja ja niiden melodioita. Olin keväällä tutustunut GarageBand-ohjelmaan ja ohjelman käyttämisessä oli vieläkin hieman opettelua, mutta loppujen lopuksi työskentely alkoi sujumaan. Harkitsin myös vaihtoehtoa, jossa käyttäisin vain toisen tekemiä kappaleita. Kokeilin eri kappaleita videon taustalle, mutta mikään ei tuntunut sopivan. Joten päätin, että sävellän musiikin itse, jotta se sopisi paremmin yhteen videon kanssa. Itseäni myös kiinnostasi säveltämisen opetteleminen.

Yhdistin äänen ja videon ja tein jälleen uusia versioita toisessa editointityöpajassa. Pyysin paljon palautetta tähän videoon. Koin tarpeelliseksi saada uusia näkökulmia. Palaute auttoi viemään editointityön loppuun asti.

Editoin neljännen työpajan videotuotosta ja havaitsin, että keskeinen tema videolla tuntuu olevan odottaminen. Erytisest kuvat juna-asemalta johtivat itseni hahmottamaan materiaalia odottamisen näkökulmasta. Tästä syntyikin idea, että viides teos perustuisi juhliin valmistautumiseen ja odottamiseen, mutta ne eivät koskaan alkaisi.

Työskentelyn jaksottaminen helpotti työn etenemistä huomattavasti. Jokaisessa osiossa oli selkeä tehtävänanto, ja olin perillä siitä mitä seuraavaksi tapahtuisi ja keskityin yhteen asiaan kerrallaan.

3.6 Viides teos: Työskentelymuodon tarpeen hahmottaminen

Viidennessä työpajassa yhdistin neljännen työpajan sekä musiikki- ja videotyöpajojen aikana valmistetun videon, sekä suunnittelemani tilan viidenteen teokseen, installaatioon nimeltä Odottamisesta. Työryhmässä oli mukana kaksi tanssin opiskelijaa ja kaksi esitystekniikan opiskelijaa. Tilassa oli muun muassa asuja, joissa luki ”Sovita minua” sekä ledivaloja joissa luki ”Koristele minut.” Kahdella esiintyjällä, jotka ovat tanssin opiskelijoita, oli myös erilaisia tehtävänantoja näiden esineiden kanssa, jotka ohjasin. Näistä elementeistä, valoista, säveltämästäni musiikista sekä videosta, joka koosti aiemmat teokset videokokonaisuudeksi, koostui viides teos.

Havaitsin, että tällainen teosmuoto oli tehokkaampaa toteuttaa ohjaajavetoisesti, koska teos koostui jo aiemmin itsenäisesti työstämistäni osa-alueista. Vaikka viimeisen osan työstäminen olikin ohjaajavetoista, pyrin huomioimaan myös työryhmän jäsenten ideat ja toiveet kysymällä erilaisia kysymyksiä toiminnan suunnista ja näkemyksistä.

Pidän tärkeänä oppimiskokemuksena ohjaajana toimimista myös ohjaajavetoisessa työskentelyssä. Vaikka työskentelytapa olisi ohjaajavetoista, voi se myös olla kollektiivista. Näkemykseni mukaan kollektiivisen ja ohjaajavetoisen työskentelyn välinen jana on liukuva. On olemassa näiden työskentelytapojen elementtejä, joita tarvitaan erilaisia kokonaisuuksia työstäessä. Pidän tärkeänä sen hahmottamista milloin mitäkin työskentelymuotoa tarvitaan. Päätös työskentelymuodosta tehdään muun muassa aikataulujen, ryhmädynamiikan ja teoksen pohjalta.

Teossarjan viimeinen osa, Odottamisesta, kokoaa yhteen teossarjan installaation muotoon kuvatuista teoksista. Odottamisesta yhdistelee eri taiteenaloja, teatteria, tanssia, musiikkia sekä videotaidetta.

Teoksessa valmistaudutaan juhlaan, joka ei koskaan ala. Katsojalla on mahdollisuus antaa lahja toiselle katsojalle teoksen aikana ja tähän ohjeistetaan teoksen alussa ensimmäisen kerran.

Yksi tilassa olevista asuista on suurehko karva- asu, jota esiintyjät ja mahdollisesti katsojat saavat pukea. Esiintyjien kanssa on sovittu, että kun toisella esiintyjistä on karva-

asu päällä, mennään halaamaan toista. Myös katsojalle halausta saa lempeästi ehdottaa sanattomasti, kuten myös vaateen sovittamista tai tilan koristelemista.

Taustalla on äänimaisema, jossa on kysymyksiä muun muassa nähdyksi ja kohdatuksi tulemisesta. Kaikki toiminta ehdottaa lempeään kohtaamiseen. Samaan aikaan odottamisen teema ja valmistautuminen tulevaan tulee näkyväksi juhliin valmistautumisen kautta. Teoksen maisema elää utopistisen tulevaisuuden ja todellisuuden rajoilla, jossa toiset kohdataan lempeästi, mutta odotamme jotain parempaa.

Teos on näkemykseni mukaan erittäin ajankohtainen tässä pysähtyneessä maailman tilassa, jossa odottaminen on arkipäivää. Odotamme muun muassa koronatilanteen paranemista, uusia uutisia maailman tilanteesta, toistemme kohtaamista ja näkemistä, mutta myös pysähdymme itsemme äärelle. Toiset meistä eivät ehdi pysähtymään ja ovat ylityöllistettyjä, toisilla taas ei ole varoja elämiseen eikä kattoa pään päällä. Teoksen aikana kannustetaan pohtimaan kysymysten avulla mitä voisimme tehdä kohdaksemme toisemme ja ympäristön parhaalla mahdollisella tavalla sekä tukea niitä jotka tukeamme tarvitsevat.

Teos on kuvaelma yhteydestä ja sen menettämisestä, toiveesta tulla kohdatuksi. Odottamisesta kokoaa tulevaa odottavan mielenmaisemat visuaalisiksi näyiksi ja kokemuksiksi juhlan kontekstissa. Teos pohtii odottamisen syitä sekä keneltä ja mitä kannattaa odottaa. Entä mitä odottamisen jälkeen? Miltä yhteiskunta näyttäisi? Mitä jos ei tarvitsisi odottaa vaan voisimme toimia maailman hyväksi heti?

Olen itse pohtinut paljon tulevaisuutta ja sitä, miltä yhteiskunta tulevaisuudessa näyttää ja miltä yhteiskunta ja elämämme täällä näyttäisi utopistisessa valossa. Toivon, että tämä teos voisi kannustaa myös muita pohtimaan ratkaisuja sekä konkreettisia tekoja kohti utopistista tulevaisuutta ja herätellä ajattelemaan teoksen kysymysten avulla. Voisiko tulevaisuuden yhteiskunnassa näkyä enemmän lempeitä kohtaamisia, tasavertaisuutta sekä suvaitsevuutta? Voisiko meillä olla jatkossa enemmän aikaa toistemme kohtaamiseen? Voisiko ympäristöön ja maailmaan suhtautua rakastavasti ja välittää ympäristöstä niin paljon, että tekisimme kaikkemme ilmastonmuutoksen pysäyttämisen eteen? Miten minä voisin toimia tämän kaiken eteen? Millainen olisi minun mielestä utopistinen maailma? Minun utopia tulevaisuuden maailmasta on se, että ympäristö pysyisi elinkelpoisena kaikille ja välittäisimme toisistamme ja luonnosta enemmän.

Viimeisessä työpajassa oli eniten aikaa työskentelyyn. Viimeinen osa oli kooste aiemmista teoksista sekä itsenäinen teos, jonka intensiivinen työstäminen kesti kuukauden verran. Havaitsin, että runsaasti pidempi aikataulu auttoi itseäni syventymään enemmän teemoihin sekä kokeilemaan variaatioita dramaturgiasta, visuaalisuudesta ja

muusta sisällöstä. Aikataulun puitteissa sain mahdollisuuden työskennellä useissa työrooleissa ja syventyä niihin, mikä tuntui palkitsevalta ja merkitykselliseltä ammatillisen kehitykseni kannalta.

4. LOPUKSI

Juhlat-teossarja oli ensimmäinen koreografinen ohjaustyöni ja koin antoisana sen, että sain tämän teossarjan kuluessa ohjata useamman teoksen ja samalla pääsin työskentelemään kollektiivisesti ja monipuolisesti, kuten toivoin. Havaintojeni sekä lähteiden pohjalta kirjoittaminen kollektiiviseen työskentelyyn ohjaamisesta kehitti havainnointikykyäni ja herkisti havainnoille paremmin mitä pelkästään työskentely Juhlat-teossarjan prosessissa. Reflektointi ja oman työskentelyn sanoittaminen on olennainen osa kehittymistä. Kirjoittaessani tein myös uusia havaintoja ohjaamisesta kohti kollektiivista työskentelyä, jotka helpottavat itseäni työskentelemään jatkossa ohjaajana dialogisemmin sekä esiintyjänä itseohjautuvammin.

Ohjaajan suunnittelemat harjoitteet vaikuttavat hyvin merkittävällä tavalla kokonaisuuteen ja kollektiiviseen työskentelyyn. Jos harjoitteita ei suunnittele etukäteen yksityiskohtaisesti, jää enemmän varaa kollektiiviselle työskentelylle. Useat harjoitteet toimivat siinä mielessä hyvin Juhlat-teossarjan prosessissa että oli varaa mistä valita, mutta se oli myös haaste, koska on tehtävä enemmän valintoja. Nopealla aikataululla valintojen tekemistä helpottaa se että on ohjaaja joka tekee päätökset. Yhteiselle keskustelulle valintojen tekemisestä on varattava aikaa. Yksinkertaiset harjoitteet antavat enemmän varaa kokeilulle, keskusteluille ja kollektiiviselle työskentelemiselle.

Havaitsin, että kollektiivisessä työskentelyssä yhteisen suunnan löytäminen vaatii paljon kompromisseja. Kirjoittamalla kollektiivisesta työskentelystä ja yhteisen suunnan löytämisestä havaitsin että prosessin aikana on tärkeää pyrkiä ajattelemaan kokonaisuuden parasta ja sitä, että mikä tuntuu loogiselta edellisen teon jälkeen. Erilaiset visiot voi sovittaa joskus yhteen helpommin ja joskus se on haastavampaa, jos näkemykset ovat kovin erilaiset. Mikäli esiintyjien on tarkoitus työskennellä keskenään kollektiivisesti, täytyy tehtävänannon olla selkeä. Selkeä kommunikaatio tekee työskentelystä selkeää.

Tavoitteenani oli myös löytää kollegoita, joiden kanssa tehdä yhteistyötä jatkossakin. Koen, että minulla on prosessin jälkeen ympärilläni laajempi verkosto ihmisiä, joiden kanssa työskennellä. Nykyään on helpompaa myös pyytää muita työskentelemään kanssani.

Sain varmuutta työskentelyyn niin esiintyjänä kuin ohjaajanakin ja jopa valosuunnittelijana, säveltäjänä, tuottajana sekä videoeditoijana, vaikka nämä viimeisimmät osa-alueet tuntuivatkin aluksi vierailta. Voisin työskennellä monipuolisemmin eri työrooleissa

jatkossakin. Olen tyytyväinen siihen miten rohkeasti uskalsin heittäytyä vieraisiin osa-alueisiin.

Harjoittelin prosessin aikana olemaan vähättelemättä tehtyä työtä ja olemaan ylpeä prosessista ja lopputuloksesta. Opin havaintojeni ja Simo Heiskasen artikkelin pohjalta, että työskentelyssä itselleni keskeisintä on kokeileminen ja tutkiminen. On tärkeää varata kokeilulle ja tutkimisella aikaa, koska se on työskentelemisen ydin. Esityksen tekemiseen vaaditaan rohkeutta. On uskallettava kokeilla ja tutkia. Joskus kokeilut toimivat ja joskus taas eivät. Tämän kaltaisessa työskentelytavassa kokeiluista syntyvät teoksen palaset ja kun laittaa palaset yhteen, voi lopputuloksesta tulla mitä vaan. Joskus palaset loksahavat paikoilleen paremmin ja joskus taas eivät. Sitten taas kokeillaan uudestaan. Esityksen tekeminen on itselleni ikuista oppimista ja kokeilua ja siksi se tuntuukin niin mielekkäältä. Vaikka aikataulu olikin tiivis, pidän tärkeänä kokeilemistä ja sitä että sille on aikaa. Ohjaan mielummin yksinkertaisia harjoitteita, joita voi kokeilla ajan kanssa. Sitä kautta syntyy variaatioita, luovuus ja esiintyjän itseohjautuvuus sekä väylä kollektiiviseen työskentelyyn.

Havaitsin työskennellessä päässeeni sisälle teoksen maailmaan, joka auttoi itseäni tekemään päätöksiä sillä perusteella, mikä sopisi kokonaisuuteen parhaiten. Tavoitteeni ohjaajana on saada myös esiintyjät sisälle teoksen maailmaan ja ymmärtämään teos. Tavoitteenani ohjaajana on saada esiintyjät pitämään teosta leikkikenttänään, jossa on tilaa kokeilla ja tutkia toiminnan suuntien mahdollisuuksia. Koen, että olen onnistunut ohjaajana työssäni, jos esiintyjä on vahvimmillaan ja teos toissijainen. Teoksen sisällä olevat esiintyjät tekevät teoksen lopulta loppuun. On tärkeää tukea heitä pysymään innostuneina ja motivoituneina luoden turvallisen ilmapiirin ja raamit työskentelylle. Parhaiten itseohjautuvuuden tilaan pääsee, kun on tilaa ja aikaa kokeilla ja tutkia, mutta selkeät raamit ja ennen kaikkea turvallinen ilmapiiri.

Luottamus ylläpitää turvallista ilmapiiriä. Havaitsin prosessissa, että turvallisen ilmapiirin luominen on olennainen osa ohjaajana työskentelyä. Turvallinen ilmapiiri on näemykseni mukaan kaiken pohja ja avain luovaan työskentelyyn. Ohjaajana olen vastuussa turvallisen ilmapiirin luomisesta ja lisäksi ryhmä sen ylläpitämisestä. Esiintyjät tarvitsevat lempeitä ehdotuksia toimiakseen optimaalisesti. Ja mikäli tulee ongelmakohtia, päätökset on hyvä hoitaa pian joko itsenäisesti tai kysyen ryhmältä. Riippuen tilanteesta ja aikataulusta on todella tärkeää luottaa ryhmään. Samaistun Petri Kauppinen käsitykseen tanssin yhdessä jakamisen työskentelyilmapiiristä ja sen luomisesta ohjaajana. Pyrin viimeiseen asti välttämään seisahdunutta energiaa ja pidän tärkeänä, että tekemisen meininki pysyy yllä. (Kauppinen, 2011) Hyvän energian ylläpitäminen onnistuu enemmän rauhassa työskentelyllä kuin suorittamisella. Pyrin ohjaamaan kollek-

tiivista työskentelyä niin, että ryhmän jäsenillä olisi mahdollisimman itsevarma, hyvä ja selkeä olo työskennellessään. Tällaisen työskentelyn pohjalta kollektiivi pitää yllä minkä tahansa teoksen. Optimaalinen tilanne on, kun itse teos tuo vahvan olon kollektiiville, nautimme työskentelystä ja olemme päässeet kollektiivisesti teoksen ytimeen.

LÄHTEET

Purovaara, J. 2017. Sanoista tekoihin- tanssijan pohdintoja kollektiiviyöskentelystä. Opinnäytetyö. Tanssijantaiteen maisteriohjelma. Teatterikorkeakoulu.

Monni, K. 2011. 2000-luvun koreografi- taiteen moniosaaja. Teoksessa H. Jyrkkä (toim) Nykykoreografin jalanjäljissä - 37 tapaa tehdä tanssia. Helsinki: Like. s. 13-17

Heiskanen, S. 2011. Loppujen lopuksi kyse on leikistä. Teoksessa H. Jyrkkä (toim) Nykykoreografin jalanjäljissä- 37 tapaa tehdä tanssia. Helsinki: Like. s. 60-65

Kauppinen, P. 2011. Tanssi on yhteistä jaettavaa. Teoksessa H. Jyrkkä (toim) Nykykoreografin jalanjäljissä- 37 tapaa tehdä tanssia. Helsinki: Like. s. 80-85